

Geloven na de zondvloed

door Wilma Berendsen

30-3-05 - 00:00

Sri Lanka, drie maanden na de tsunami. Boeddhisten, hindoes, moslims en christenen hebben gezocht naar antwoorden op grote vragen. Na de eerste commentaren over gespaarde heilige gebouwen en een straf van God, zijn de mensen nu opvallend eensgezind.

Sommige mensen hebben simpele antwoorden op moeilijke vragen. Waarom overkomt ons een tsunami? Omdat God genoeg heeft van ons gebrek aan respect voor zijn schepping en zijn wetten.

Een christelijke pensionhouder in het zwaar getroffen Unawatuna, over zijn burens en andere slachtoffers: „Deze mensen hebben jarenlang het koraalrif afgebroken en gebruikt voor het witten van de muren van huizen, scholen en tempels. Daar is het niet voor. Dus heeft God ze gestraft." Zijn pension staat nog overeind, en hij is er heilig van overtuigd dat dat een direct gevolg is van zijn godvruchtige levensstijl.

De meeste mensen zien het iets minder zwart-wit. Inderdaad; als het koraalrif nog intact was geweest, had het de vloedgolf kunnen breken, zoals op veel andere plaatsen is gebeurd.

Maar een persoonlijke afstraffing van de slachtoffers zien mensen er niet in, al was het maar omdat alle bevolkingsgroepen zo massaal getroffen zijn.

Priyantha Asele, een fitte 26-jarige man in het kustplaatsje Welwatte, herbouwt zijn verwoeste huis en heeft weinig zin te praten over God. Hij zit meer in over zijn baan. Tot 26 december bracht hij dagelijks koraal aan wal. Nu de regering strenger toeziet op deze -allang verboden maar tot dusver gedoogde- broodwinning, denkt hij erover visser te worden. Maar dat verdient een stuk slechter en een boot heeft hij niet.

Asele is boeddhist. Voor hem en andere boeddhisten is het bijstaan van de nabestaanden en het zegenen van de doden de enig mogelijke reactie op de tsunami. „Wij hebben geen controle over rampspoed, maar wel over onze reactie erop."

Zijn hindoeïstische dorpsgenoten zoeken een verklaring voor de tsunami in het idee van groeps karma. Volgens hen zijn mensen niet persoonlijk gestraft voor hun daden, maar door bewust verkeerd te handelen (zoals met het koraalrif) heeft de mensheid als geheel dit over zich afgeroepen. En door nalatigheid natuurlijk: in het dorp is men het erover eens dat Sri Lanka al lang een tsunami-waarschuwingssysteem had moeten hebben.

Iedereen zoekt, maar bijna niemand vindt uiteindelijk een bevredigend antwoord op de vraag waarom zo iets gebeurt en waarom juist deze mensen getroffen zijn. Mensen stoppen met het zoeken van een verklaring voor alle doden. Ze richten hun aandacht op de overlevenden. Die kampen allemaal met dezelfde problemen, zowel op praktisch als op spiritueel niveau. Aan de praktische problemen wordt gewerkt: de wederopbouw is in volle gang. Maar zoals de coördinator van een christelijke hulporganisatie in Batticaloa zegt: „Met een nieuw huis heb je je hoofd nog niet op orde."

Het is voor aanhangers van alle geloven onverteerbaar dat de doden zonder enig eerbetoon in massagraven zijn gestort. Er was simpelweg geen tijd voor ceremonies, geen kans om bij

elkaar te komen en de doden eer te bewijzen of te zegenen. Geen rituele wassingen voor de moslims, geen gebeden voor de christenen. En van het ritueel verbranden van de doden, zoals gebruikelijk bij hindoes en boeddhisten, was al helemaal geen sprake.

Na de eerste paniek hebben mensen behoefte hun doden alsnog te eren. Maar voor veel rituelen is het nu te laat. En hoe eer je je doden als je niet weet wie in welk graf ze liggen?

Van veel doden in de massagraven is onbekend of ze boeddhist, hindoe, moslim of christen zijn. „Aan naakte lichamen lees je geen geloof af”, zegt zuster Fatima Nayaki van Caritas Sri Lanka. „Maar rouw en troost zijn van alle culturen en alle geloven.”

Dus rest de nabestaanden weinig anders dan de doden alsnog te zegenen en te bidden om kracht voor de overlevenden. Met dat doel reizen vier religieuze leiders gezamenlijk langs de getroffen gebieden. Afgelopen maand is al een groep van achttien leiders door het hele land getrokken. Van de kampen in het overwegend boeddhistische zuiden, via de hindoeïstische tempels aan de oostkust, naar Jaffna in het noorden, waar vooral Tamils en moslims wonen.

De reis leidde onder andere langs Hambantota, aan de zuidkust, waar een van de massagraven op een moskeeterrein ligt. Meer dan drieduizend mensen van allerlei geloven liggen er begraven. Een imam gaat voor in gebed, in de moskee, voor een grote groep mensen van allerlei geloven. Daarna spreken de katholieke en boeddhistische leiders en bidden de hindoeïsten gezamenlijk de shanty panchakam: een gebed voor rust van de overledenen en sterkte voor de nabestaanden. Saamhorigheid in de moskee.

Iets vergelijkbaars gebeurt in de boeddhistische tempels op de route. Veel tempels liggen hoger en landinwaarts, buiten bereik van het water. De dagen na de tsunami waren het complete opvangkampen. Veel mensen hebben behoefte juist hier hun doden te herdenken. Voor hen vertegenwoordigen deze tempels 'hoop en toekomst, ook en juist na deze ramp'.

Religie en politiek zijn moeilijk te scheiden in Sri Lanka. Verreweg de meeste Sri-Lankanen zijn boeddhistisch, met een kleine christelijke minderheid. Zij wonen in het zuiden en westen van het land. In het noorden en oosten zijn de meeste mensen Tamil; zij zijn overwegend hindoe of moslim. In het noorden zwaait de LTTE de scepter, de politieke groepering van de Tamils.

Tussen noord en zuid staat een linie checkpoints, waar na zes uur 's avonds alleen 'essentiële diensten' langs mogen: ziekenvervoer en goederentransport. Door vertraging onderweg komt de groep religieuze leiders pas na zessen aan bij een van deze controleposten. De militairen horen alle goede bedoelingen vriendelijk aan, maar het levert de reizigers niets op: ze worden niet doorgelaten. Tot een van de hindoeleiders het woord neemt: „Als er nu iets onder essentiële diensten valt, zijn wij het wel. De mensen hebben troost nodig.”

En voort gaat de reis, tot aan Jaffna in het uiterste noorden. Overal waar de groep komt, worden ze met open armen ontvangen. Volgens een van de moslimdeelnemers komt dat doordat het gezelschap interreligieus is: „Omdat we met z'n allen zijn, heeft niemand het gevoel dat zijn eigen overtuiging wordt aangevallen. Mensen hebben nu geen trek in preken en bekeringen.”

De Persgroep Digital. Alle rechten voorbehouden.